

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

NGUYỄN BÍCH THUẬN

**BẢO ĐẢM TÀI CHÍNH CHO HỆ THỐNG HỮU TRÍ CỦA MỘT SỐ
NƯỚC CHÂU ÂU VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Hà Nội, 2020

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

NGUYỄN BÍCH THUẬN

**BẢO ĐẢM TÀI CHÍNH CHO HỆ THỐNG HƯU TRÍ CỦA MỘT SỐ
NƯỚC CHÂU ÂU VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Ngành: Kinh tế quốc tế

Mã số : 9.31.01.06

**Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Bùi Nhật Quang
PGS.TS. Ngô Tuấn Nghĩa**

Hà Nội, 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận án là công trình nghiên cứu của mình và không trùng lặp với bất cứ công trình nào của các tác giả khác. Các số liệu được sử dụng trong luận án có nguồn gốc rõ ràng.

Tác giả luận án

Nguyễn Bích Thuận

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu luận án	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	3
3.2. Phạm vi nghiên cứu	3
4. Phương pháp nghiên cứu	4
5. Những đóng góp mới của luận án.....	5
6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án	6
7. Cấu trúc luận án	6
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU.....	8
1.1. Tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án.....	8
1.1.1. Các công trình bàn về hệ thống an sinh xã hội, hưu trí và tài chính của an sinh xã hội	8
1.1.2. Các công trình bàn về hệ thống hưu trí và quỹ hưu trí nói chung	11
1.1.3. Các công trình bàn về an sinh xã hội và bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của châu Âu	16
1.1.4. Các công trình bàn về vấn đề bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của Việt Nam.....	20
1.2. Khoảng trống nghiên cứu và hướng nghiên cứu của đề tài luận án	21
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ BẢO ĐẢM TÀI CHÍNH CHO HỆ THỐNG HƯU TRÍ.....	24
2.1. Các khái niệm và vai trò của hệ thống hưu trí	24
2.1.1. Các khái niệm hưu trí, chương trình hưu trí, quỹ hưu trí.....	24
2.1.2. Khái niệm bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí.....	29
2.1.3. Vai trò của hệ thống hưu trí.....	30
2.2. Cấu trúc hệ thống hưu trí.....	31
2.2.1. Các thành phần của hệ thống hưu trí	31
2.2.2. Các chương trình hưu trí	35
2.2.3. Nội dung bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí.....	40
2.3. Biện pháp bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí	44
2.3.1. Bảo đảm các nguồn thu từ các khoản đóng góp.....	45

2.3.2. <i>Bảo đảm các khoản thu từ việc đầu tư của quỹ</i>	47
2.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến cân bằng tài chính cho hệ thống hưu trí.....	51
2.4.1. <i>Các chính sách về an sinh xã hội của quốc gia</i>	51
2.4.2. <i>Vấn đề tăng trưởng kinh tế và việc làm</i>	53
2.4.3. <i>Vấn đề nhân khẩu học</i>	55
2.4.4. <i>Vấn đề quản lý hoạt động quỹ hưu trí</i>	56
2.5. Tiêu chí đánh giá về bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí	56
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG BẢO ĐẢM TÀI CHÍNH CHO HỆ THỐNG HƯU TRÍ Ở ANH, ĐỨC VÀ THỤY ĐIỂN	59
3.1. Thực trạng bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Anh	59
3.1.1. <i>Các yếu tố ảnh hưởng đến bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Anh</i>	59
3.1.2. <i>Cấu trúc hệ thống hưu trí của Anh</i>	61
3.1.3. <i>Biện pháp bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí Anh</i>	77
3.1.4. <i>Nhận xét, đánh giá về bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của Anh</i>	83
3.2. Thực trạng bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Đức	84
3.2.1. <i>Các yếu tố ảnh hưởng đến bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Đức</i>	84
3.2.2. <i>Cấu trúc hệ thống hưu trí của Đức</i>	86
3.2.3. <i>Biện pháp bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí Đức</i>	92
3.2.4. <i>Nhận xét, đánh giá về bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của Đức</i>	108
3.3. Thực trạng bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Thụy Điển	110
3.3.1. <i>Các yếu tố ảnh hưởng đến bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của Thụy Điển</i>	110
3.3.2. <i>Cấu trúc hệ thống hưu trí của Thụy Điển</i>	111
3.3.3. <i>Biện pháp bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí Thụy Điển</i>	117
3.3.4. <i>Nhận xét, đánh giá về bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí của Thụy Điển</i>	128
CHƯƠNG 4: MỘT SỐ ĐÁNH GIÁ SO SÁNH VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM	131
4.1. Một số đánh giá so sánh về bảo đảm tài chính hưu trí của Anh, Đức và Thụy Điển.....	131

4.2. Khái quát về bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí ở Việt Nam.....	135
4.2.1. <i>Khái quát hệ thống hưu trí của Việt Nam</i>	135
4.2.2. <i>Vấn đề đặt ra đối với bảo đảm tài chính cho hưu trí ở Việt Nam</i>	139
<i>Các vấn đề hiện nay</i>	140
4.3. Một số tương đồng, khác biệt và bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.	143
4.3.1. <i>Một số tương đồng, khác biệt</i>	143
4.3.2. <i>Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam</i>	144
4.3.2. <i>Định hướng áp dụng bài học kinh nghiệm</i>	148
KẾT LUẬN	152
TÀI LIỆU THAM KHẢO	154

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nghĩa tiếng Anh	Nghĩa tiếng Việt
ADB	Asian Development Bank	Ngân hàng phát triển Châu Á
ALM	Asset Liability Management	Quản lý cân đối Quỹ
ASXH		An sinh xã hội
BHXXH		Bảo hiểm xã hội
BSP	Basic State Pension	Cơ chế lương hưu nhà nước cơ bản (Anh)
S2P	State second pension	Quỹ lương hưu nhà nước bổ sung
DB	defined benefit	chương trình hưu trí có mức hưởng xác định trước
DC	defined contribution	chương trình hưu trí có mức đóng xác định
DM	Deutsche Mark	Đơn vị tiền tệ Đức
EU	European Union	Liên minh châu Âu
EUR	Euro	Đồng tiền chung châu Âu
GDP	Gross domestic product	Tổng sản phẩm quốc nội
ILO	International Labour Organization	Tổ chức lao động quốc tế
IMF	International Monetary Fund	Quỹ tiền tệ quốc tế
LEL	Lower Earning Limit	Giới hạn thu nhập tối thiểu
LET	Lower Earning Threshold	Ngưỡng thu nhập thấp
LGPS	Local Government Pension Scheme	Chế độ hưu trí của chính quyền địa phương
NAPF	National Association of Pension Funds	Hiệp hội quỹ hưu trí quốc gia
NDC	Notional Defined Contribution	Tài khoản cá nhân tượng trưng

NEST	National Employment Savings Trust	Quỹ ủy thác việc làm quốc gia
NI	National Insurance	Bảo hiểm quốc gia
NIC	National Insurance Contribution	Quỹ bảo hiểm quốc gia
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development	Tổ chức hợp tác và phát triển kinh tế
PAYG	Pay-As-You-Go	Thực thanh thực chi
SEK	Swedish Krona	Đơn vị tiền tệ Thụy Điển
SERPS	State Earnings-Related Pension Scheme	Cơ chế hưu trí gắn với thu nhập
USD	United States Dollar	Đô la Mỹ
WB	World Bank	Ngân hàng thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1: Một vài chỉ số kinh tế và xã hội chính của Anh	59
Bảng 3.2. Hệ thống hưu trí của Anh theo mô hình 5 trụ cột của World Bank	61
Bảng 3.3. Các khoản thu của quỹ bảo hiểm quốc gia Anh	69
Bảng 3.4. Đóng góp vào quỹ bảo hiểm quốc gia của các nhóm khác nhau năm 2018-2019	71
Bảng 3.5. Các khoản chi của quỹ bảo hiểm quốc gia năm 2018-2019	72
Bảng 3.6: Một số chỉ số kinh tế và xã hội chính của Đức năm 2017	85
Bảng 3.7: Hệ thống hưu trí của Đức theo mô hình 5 trụ cột của World Bank	87
Bảng 3.8: Tuổi nghỉ hưu tối thiểu cho tất cả các loại lương hưu.	93
Hình 3.4: Tuổi nghỉ hưu có và không có điều chỉnh bảo hiểm (cải cách năm 1992 và 1999).....	94
Bảng 3.9: Tổng quan các yếu tố thay đổi cốt lõi trong cải cách lương hưu Riester	96
Bảng 3.10: Trợ cấp tiết kiệm trực tiếp	102
Bảng 3.11: Tiết kiệm tối đa	103
Bảng 3.12: Các loại hệ thống hưu trí theo nhóm	106
Bảng 3.13: Một số chỉ số kinh tế, xã hội của Thụy Điển năm 2017	110
Bảng 3.14: Hệ thống hưu trí Thụy Điển theo mô hình 5 trụ cột của World Bank	112
Bảng 3.15: Cấu trúc hệ thống hưu trí Thụy Điển (tỷ SEK)	114
Bảng 3.16: Các quỹ trong chương trình hưu trí cao cấp từ 2008-2018	121
Bảng 3.17: Thống kê người lao động thụ hưởng hệ thống hưu trí mới	122
Bảng 3.18: Tổng tài sản và giá trị pháp lý của hệ thống Inkomstpension 2008 – 2018 (đơn vị: triệu SEK)	123
Bảng 3.19: Chi thanh toán từ các khoản đóng góp lương hưu năm 2018	125
Bảng 3.20: Chi phí quản lý Quỹ Inkomstpension và Quỹ lương hưu cao cấp 2009 - 2018. (đơn vị: triệu SEK)	126
Bảng 4.1. Ma trận so sánh hệ thống hưu trí ở Anh, Đức và Thụy Điển ...	134
Bảng 4.2. Hệ thống hưu trí của Việt Nam theo mô hình 5 trụ cột của World Bank	138
Bảng 4.3: Tình hình thu- chi quỹ hưu trí giai đoạn 2007-2015	141
Bảng PL 1: 25 Quỹ lương hưu lớn nhất ở Anh	166

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 2.1: Các thành phần tham gia hệ thống an sinh xã hội	32
Hình 2.2: Mô hình hệ thống hưu trí của OECD	36
Hình 2.3. Mô hình hệ thống hưu trí của World Bank.....	37
Hình 2.4. Mô hình cân bằng quỹ hưu trí.....	41
Hình 2.5. Khung phân tích bảo đảm tài chính cho hệ thống hưu trí.....	45
năm 2018-2019	71
Hình 3.1: Hưu trí nhà nước và hưu trí của khu vực công theo phần trăm GDP	73
Hình 3.2: Thu nhập Quỹ hưu trí của chính quyền địa phương ở Anh và xứ Wales trong năm 2017-18	74
Hình 3.3: Chi tiêu trong quỹ hưu trí của chính quyền địa phương ở Anh và xứ Wales trong năm 2017-18	76
Hình 3.4: Tổng mức chi tiêu và thu nhập của quỹ bảo hiểm cấp địa phương ở Anh và xứ Wales từ 2013-2014 đến 2017-18. (Đv: tr.bảng Anh). 76	
Hình 3.5: Tuổi nghỉ hưu có và không có điều chỉnh bảo hiểm.....	94
(cải cách năm 1992 và 1999)	94
Hình 3.6: Công thức tính lợi ích hưu trí ở Đức	98
Hình 3.7: Tiền trợ cấp từ lương hưu Riester	105
Hình 3.8: Tài chính hệ thống hưu trí của Thụy Điển.....	115
Hình 4.1: Hệ thống hưu trí Việt Nam và các chính sách (từ năm 2014) ..	137
Hình 4.2: Tổng số người tham gia BHXH ở Việt Nam	141